

Etiska riktlinjer för psykoterapeuter

antagna av RPC:s kongress den 2 april 2011

Ordinarie medlemmarna i Riksföreningen PsykoterapiCentrum förbinder sig att i sitt arbete följa föreningens etiska riktlinjer.

Psykoterapeutens arbete bygger på:

- principen om människors lika värde
- humanistiska och demokratiska ideal
- respekt för både patientens och psykoterapeutens integritet.

A. Ansvar

1. Psykoterapeuten ansvarar för sitt arbete. Hennes/hans verksamhet och kunskap används för patientens bästa.
2. I samband med psykiatriska tvångsåtgärder (tvångsvård - medicinering) krävs av psykoterapeuten speciell uppmärksamhet på de etiska implikationerna för psykoterapin.

B. Relationen till patient

1. Psykoterapeuten diskuterar i sitt kontrakt med patienten ömsesidigheten i den terapeutiska relationen, bådas rättigheter och skyldigheter samt respektive ansvarsområden.
2. Psykoterapeuten upplyser patienten om den yrkesmässiga kontaktens ändamål och innehåll samt innebörden av sekretess, dokumentation och dess användning.
3. I samband med att kontrakt görs upp klargör psykoterapeuten att annan samtidig terapeutisk behandling, som är eller kan bli aktuell, skall diskuteras av parterna.
4. Används patientmaterial i forskning skall patientens tillstånd inhämtas. Materialet skall avidentifieras på ett sådant sätt att patientintegriteten ej äventyras.
5. Används patientmaterialet i utbildning skall patientens tillstånd inhämtas i de fall där det kan finnas en risk för identifikation.
6. Utnyttjande av patientens beroendeställning är oetisk.
7. Om psykoterapeuten avbryter psykoterapin i förtid, medverkar hon/han till att patienten kan finna en acceptabel lösning.

C. Relation till kollegor

1. Psykoterapeuten respekterar kollegors och andra yrkesgruppers särskilda kompetens, skyldigheter och ansvar samt anlitar annan sakkunskap då sådan är erforderlig.
2. Då psykoterapeut uppfattar att en kollega ej arbetar enligt gällande etiska regler, vidtar hon/han åtgärder för att undanröja missförhållandena.

D. Professionalitet

1. Psykoterapeuten känner till sin yrkesmässiga och personliga kompetens samt gränserna för denna.

2. Psykoterapeuten utövar, godkänner, underlättar eller samverkar icke till någon form av diskriminering.
3. Psykoterapeuten verkar för att upprätthålla sin professionella standard och yrkesmässiga utveckling.
4. Vid offentliga framträdanden klargör psykoterapeuten om hon/han företräder sig själv, sitt yrke, sitt förbund/förening, sitt företag eller någon annan.
5. Psykoterapeuten arbetar för att skapa och upprätthålla ett förtroende från allmänheten för psykoterapi och för psykoterapeuters yrkesmässiga kompetens.
6. Psykoterapeuten rekommenderas att förbereda sekretess- och integritetsskyddande åtgärder avseende såväl patienter som handlingar för den händelse av att hon/han blir indisponibel alternativt avlider.

Om kvalitetssäkring för legitimerade psykoterapeuter

Socialstyrelsens föreskrift av den 14 maj 1993 angående kvalitetssäkring i hälso- och sjukvård anger krav på systematiskt kvalitetssäkringsarbete för att uppnå de i lag fastställda målen om god vård. Enligt föreskrifterna förutsätts de olika professionella sammanslutningarna inom hälso- och sjukvården utarbeta underlag för kvalitetsindikatorer och gemensamma system för resultatredovisning för att göra det möjligt att jämföra olika verksamheter.

Inom RPC har vi valt att dels gå ut med allmänna riktlinjer till medlemmarna om hur kvalitet säkras i psykoterapeutisk verksamhet, d v s generella kvalitetsindikatorer, dels föreslå att varje enskild psykoterapeut eller grupp av psykoterapeuter skriver ned en särskild deklaration om sin mottagning enligt specifika kvalitetsindikatorer.

Den 1 januari 1997 infördes en bestämmelse i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) om att inom hälso- och sjukvård ska kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Socialstyrelsen har i föreskrifter (SOSFS 2005:12) angett vilka krav som kan ställas på kvalitetsarbete.

Områden som omfattas är: bemötande av patienter, metoder för diagnostik, vård och behandling, kompetens, samverkan och samarbete, riskhantering, avvikelshantering, försörjning av tjänster, produkter och teknik samt spårbarhet.

Den nya patientdatalagen (2008:355) och Socialstyrelsens föreskrifter (2008:14) trädde i kraft den 1 juli 2008 och ersatte då tidigare patientjournallag (1985:562) och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1993:20). Vad gäller bestämmelser om patientjournalens innehåll finns inga avvikelser mellan de båda lagarna och föreskrifterna.

Generella kvalitetsindikatorer

Kompetens

För att bli medlem i RPC krävs att psykoterapeuten är legitimerad och att den terapeutiska inriktningen är psykodynamisk. Adekvat utbildning är alltså garanterad genom legitimationskravet.

Legitimationskravet innebär även att psykoterapeuten står under Socialstyrelsens tillsyn och att de regler som gäller för psykoterapeutisk verksamhet måste beaktas.

Psykoterapeutens kompetens och personlighet är viktiga förutsättningar för och tillgångar i den psykoterapeutiska verksamheten.

Patienten har rätt att få veta psykoterapeutens formella kompetens och kliniska erfarenhet (LYHS 3kap 2§). Psykoterapeuten beskriver för patienten den psykoterapeutiska referensram enligt vilken han/hon arbetar och redovisar inom vilket område hans/hennes formella och reella kompetens finns, t ex barn-, vuxen-, familje-, grupp- eller individuell psykoterapi.

För att psykoterapeuten skall kunna vidmakthålla och utveckla sin yrkesmässiga kompetens är tillgång till handledning och konsultation nödvändig. Utbyte med kollegor är därför betydelsefullt för säkrandet av det psykoterapeutiska arbetets kvalitet.

Andra förslag till kompetensutveckling:

- vidareutbildning genom litteraturstudier och kurser
- deltagande i kongresser och konferenser
- tillhörighet i intresseförening eller psykoterapeutgrupp
- deltagande i forsknings- och utvärderingsprojekt
- möjlighet till återupptagande av egen psykoterapi eller analys

Dokumentation

Legitimerad psykoterapeut är skyldig att följa Patientdatalagen (2008:355), vilket i sig innebär en kvalitetssäkring.

Enligt lagen skall i journalen bland annat framgå följande:

- a) Uppgifter om patientens identitet.
- b) Väsentliga uppgifter om bakgrunden till vården.
- c) Uppgift om ställd diagnos och anledning till mer betydande åtgärder.
- d) Väsentliga uppgifter om vidtagna och planerade åtgärder.

RPC rekommenderar att i journalen även ingår:

- e) Korta sammanfattningar varje termin, varvid framgår avvikelser från behandlingsöverenskommelsen.

I de avslutande journalanteckningarna skall framgå:

- f) Graden av målluppfyllnad och eventuell annan utveckling.
- g) Avvikelser från kontrakt, uteblivanden och avbrutna terapier redovisas, diskuteras och dokumenteras i journalen.

Journalen ska sparas i minst tio år. Vid avvecklande av privat psykoterapeutisk verksamhet finns speciella regler i patientdatalagen, 2008:355 kapitel 9.

För att stärka psykoterapin ställning men även för att vidareutveckla den psykoterapeutiska professionen är det betydelsefullt att terapeuten ställer sig positiv till att medverka i forsknings- och utvärderingsprojekt.

Kontrakt

Det psykoterapeutiska samarbetet innebär att kontakten mellan patient och psykoterapeut är reglerad, d v s bygger på en ömsesidig överenskommelse, ett kontrakt, som görs inför påbörjandet av en psykoterapi.

Kontraktet reglerar förhållandet mellan patient och psykoterapeut vad gäller tider, arvode, sekretess, terapins frekvens och hur avslutning skall ske. I kontraktet ingår även att ge patienten en beskrivning av vad psykoterapi är, vad som förväntas av patienten och vad patienten kan förvänta sig av psykoterapeuten. Patienten informeras om planerade uppehåll.

Diagnostik, bedömning och behandlingsmål

Diagnostisk bedömning görs enligt etablerade och skolbildande psykoterapeutiska förklaringsmodeller.

Behandlingsmål formuleras tillsammans med patienten. Diagnostisk bedömning och behandlingsmål skrivs in i journalen.

Specifika kvalitetsindikatorer

Nedanstående punkter kan ligga till grund för den plan för kvalitetssäkring som enskilda eller grupper av psykoterapeuter upprättar:

- Terapeutens formella och reella kompetens.
- Erfarenhet eller kunskap rörande speciella problem.
- Tillgång till kollegor som besitter specialkunskaper som efterfrågas.
- Tillgång till flera psykoterapeuter knutna till mottagningen, vilket möjliggör ökad valfrihet för patienten.
- Särskild kulturkompetens.
- Flerspråkighet.
- Kontakt med någon kollega som kan ta över den psykoterapeutiska kontakten om behov skulle uppstå, t ex vid långvarig sjukdom.
- Specifik diagnostisk kompetens.
- Tillgång till handledning och konsultation.
- Psykoterapeutens tillgänglighet.
- Telefontider, telefonsvarare, möjlighet till snabba tider etc.
- Säkerställande av sekretess, journalförvaring etc.